

Az első küzdelmes évek

Budakeszi lakossága az első században kétszer duplázódott meg: 1715–1745 és 1745–1790 között. A betelepítéskor apró falu a század végére a régió legnagyobb települései közé emelkedett, annak ellenére, hogy rossz adottságokkal rendelkezett: kevés volt a szántó föld és a természetes víz.

A Szenvedő Krisztus-szobor

A Zichyek három hullámban telepítettek németeket Budakeszire. Az első 68 év mozgalmas volt a birtokjog tekintetében. 1711-ben Zichy Péter elzálogosította Budakeszit egy budai kamarai felügyelőnek. 1719-ben Zichy Péter felesége, Bercsényi Zsuzsanna a maga nevére visszaváltotta a települést, amely haláláig az ő kezén maradt. A következő földesúr fia, Zichy Miklós lett, aki 1758-ban váratlanul meghalt. Mivel nem volt fia, a birtok a család másik ágára, Zichy Ferencre szállt. De Miklós özvegye, Berényi Erzsébet nem akarta a kezéből kiengedni az óbudai uradalmat. A kincstár kihasználta a Zichy családon belüli ellentéteket, titokban megegyezett Berényi Erzsébettel, és megszerezte az uradalmat. 1766-tól Budakeszi a koronabirodalom részeként szerepel.

A tulajdonviszonyok változása és a birtokviták közben nem állt meg az élet a faluban. A német telepesek a Fő utcán – a mai Erkel utca és a Dózsa György tér között – némi felújítás után be is költöztek az üresen álló házakba. Az anyakönyvek szerint főként Württemberg tartományból, kisebb részben Badenből, Bajorországból és Ausztriából érkeztek. A budakeszi telepesek a kezdeti időszakban gyakran költöztek át a Zichy-uradalom egyéb településire, főként Óbudára. A belső vándorlás ellenkező irányban is működött. Több család érkezett Budakeszire leginkább Budáról, Torbágyról és Zsámbékról.

Mindeközben a templomot felújították, Havas Boldogasszony névre szentelték 1734-ben. A mai barokk templom Zichy Miklósné Berényi Erzsébet adományából épült 1761 és 1766 között. A középkori templom helyett, annak köveit is felhasználva emelték. 1781. szeptember 9-én szentelték fel, szintén Havas Boldogasszony tiszteletére. A templom legértékesebb műemléke egy 18. századi *Szenvedő Krisztus-szobor*, melyet a telepesek Württembergből hoztak magukkal. 1744-ben a 3. telepítési hullámban érkeztek innen telepesek. Az újabb telepítésre az 1739-es pestisjárvány miatt volt szükség. Március végén kezdődött a járvány. Buda és Budakeszi közé 6 fős őrséget rendeltek. A Buda felé vezető utak mentén akasztófákat állítottak, hogy elrettentsék az őrséget

kijátszani szándékozókat. Még Bercsényi Zsuzsannát sem engedték be az óbudai uradalomba, alá kellett magát vetnie a borbély vizsgálatának, és karanténban kellett töltenie 42 napot. A járványban 354-en haltak meg, nem mindenki volt közülük budakeszi, többen átutazóban voltak, itt kerültek karanténba. A halottakat a mai Kálvária-dombon és környékén temettek el, mely akkor még kívül esett a településen. Az ő emlékükre emeltette később a falu lakossága az ún. *Pestis keresztet*.

Budakeszi különlegessége, hogy két katolikus templomunk is van. Az erdőben található második templom, az Angyalok királynéja névre szentelt makkosmáriai kegytemplom zárandokhely.

Története a 18. századba nyúlik vissza. 1731-ben egy Traub János nevű legény a budakeszi határában fekvő szőlőkbe igyekezett. Egy útszéli tölgyfánál a szenvedő Krisztus arca jelent meg előtte. Traub később beteg lett. Csodás gyógyulása után egy Falconeri nevű olasz származású budai festőtől olajfestményt vásárolt, mely a *Gyermekét tápláló Szűz*

anyát ábrázolta. A képet az említett tölgyfára függesztette. Hamarosan sokan kezdték látogatni ezt a helyet. A veszprémi püspök kivizsgálta az eseményeket, és engedélyezte, hogy a szentképet nyilvános tiszteletben részesítsék. Először kis kápolna épült a Mária-kép fölé, majd a trinitárius szerzetesrend szép, egytornyú templomot és egy kis kolostort épített itt 1768-ra. A templom a Trinitárius Rend gondozásában volt 1784-ig. Ekkor II. József felszólatta a fogolykiváltó szerzetesek rendjét is, és a templomot bezáratta. Az épület, mely a barokk építészet egyik remeke volt, néhány évtized alatt rommá lett.

A búcsújáróhely neve eredetileg német kifejezés: Maria Eichel. Az Eichel szó kettős jelentésű, fordítható tölgynek vagy makknak. Eleinte Tölgyes Mária és Makkos Mária fordítás is előfordult, a Makkos maradt fent.

Gellér Dávid: Budakeszi a német betelepítés korában és a Budakeszi Helytörténeti Szabadegyetem előadásai alapján készítette **Ádám Éva**

A Pestis-kereszt